

Finantza Kapitalismoa

1. Finantza kapitalismoa eta burbuila-ekonomia

Finantza kapitalismo berriak gaur egungo zor, kreditu eta aurrezkien rol gaiztoa ekarri du. Zergak erabiltzen dira zor publikoa zerbitzatzeko, ez lan publikoetan aritzeko eta lan-indarrak enplegatzeko. Sektore ez-finantzarioan zor-deflazioak ondasun eta zerbitzu-prezioak merkatzen ditu, baita alokairutasak ere. Finantza-inbertsioetan lorturiko interesek eta dibidenduek osatzen dituzte aurrezkiak, eta beroriek birziklatuak dira zor-zerbitzuan eta espekulazio finantzarioetan, ez inbertsio zuzen berrietan eta enpleguan. Hona bi ondorio nagusi:

(a) Merkataritza-bankuen garapen ez-funtzionala. Kapitalismo industrialean bankuek rol garrantzitsu bat jokatu zuten industriari epe-luzeko funtsak hornituz, mailegari zuzen gisa eta akziodun modura. Gaur egungo bankuek ez dute rol industrial zuzen askorik jokatzen, ezta bitartekari gisa ere, eta burtsa-merkatua ez da inbertsio-funts zuzen berrien iturri nagusirik.

Marxek iragarri zuen kapitalismoak garapen gabeko herrialdeak industrializatuko zituela, baina ez zuen aurreikusi kapitalismo industrial finantza kapitalismoaren menpe egongo zenik. Industriaren kapitain zaharrak ordezkatu dituzte FIRE (*Finance, Insurance and Real Estate*) sektoreko finantza-enperadoreek eta higiezin errealeko erregeek. Kapitalismo industrial nazio (handi)etan aritzen zen eta Estatuak bultzatu zuen, eta gaurko finantza kapitalismo globalak gobernuak suntsitzen ditu.

(b) Ordainketa balantza eta kanpo-truke tasak. XIX mendean nazioarteko ordainketak eta moneta-balioak merkataritzaren inportazioak eta esportazioak zuzentzen zituzten, hala praktikan nola teorian. Egungo nazioarteko ordainketak eta moneta balioak kapital mugimenduek, bereziki epe laburreko akzio eta bono-funtsak, hondoratzen dituzte.

Ondorioz, burbuila-ekonomia daukagu nonahi. Hona hemen horren ezaugarri batzuk¹:

(1) Prezio/irabazi ratioak hazten dira irabazi handiagoetan inolako hazkunde prospektibo korrespondenterik gabe. Burtsa-merkatuko eta higiezin errealeko prezioak igotzen dira, baina ez aktibo horiek beren balioa handituko dituzten errenta berriak sorraraziko dituztelako. Izan ere, burtsa-merkatuen prezioak handitzen dira ez soilik pentsio funtsak eta beste aurrezkiak merkatuak zuzentzen dituelako, baizik eta akzioen bolumena txikitzen ari direlako. Akzioak korporazio-erasotzaileek erretiratzen dituzte, interes altuko zabor-bonoen trukean; korporazioek ere beren irabaziak erabiltzen dituzte beren akzioak erosteko, beste inbertsio batzuk egin beharrean. Aktibo-prezioko inflazioak itxaropena sorrarazten du, alegia, akzioak beste bati prezio handiago batean beti salduak izan daitezkeelako itxaropena.

(2) Alokaturako higiezin errealeko kargak -edo interes-kargak zein beste aktibo-jabetzaren kostuek-sortutako irabaziak eta finantza-gaitasuna gairatzen dituztenean, burbuila-ekonomia azaltzen da.

¹ Ikus Michael Hudson, 1998, "*Financial capitalism versus industrial capitalism*" in www.othercanon.org.

(3) Zenbat irau dezake burbuila batek? Non dago muga? Zor baten hazkundera zenbait aldagairen menpe dago: (i) kargaturiko interes-tasa; (ii) zorraren bolumena eta urtero berrordaindu behar dena; (iii) zergak eta beste kostu batzuek errenta bereganatzen duten maila.

Interes eta beste gastu batzuek errenta gaintitzen duten momentutik, ekonomia murrizten hazten da. Ordainketa-katean laster gertatzen da etena. Baina ezin da iragarri etena noiz eta non gerta daitekeen².

(4) Burbuila-ekonomiak aktibo-prezioko inflazioa dakar eta burtsa-merkatuko, bono-merkatuko eta higiezin errealeko prezioak arriskuan jartzen ditu. Zor-zamen hazkundera askoz handiagoa da alokairuak, higiezin errealeko fluxua, korporazio-mozkinak eta gobernuen errenta fiskalak baino. Interes-kargak beste irabazi guztiak bereganatzen dituztenean, zor-deflazioa gertatzen da. Zergak, errenta-kostuak, zor-zerbitzua eta oinarritzko beste gastu batzuk kendu eta gero, batez besteko alokairua eta kontsumo-mailak jaisten dira: eta zor-zerbitzua, berriz, mailegu berrian eta espekulazioan ezartzen da.

Beste alde batetik, hartzekodunen eta zordunen arteko polarizazio ekonomikoa ondoko kausek areagotzen dute: aberatsen zerga-mozketak, finantza eta higiezin errealeko etekinen birklasifikazioak -kapital irabazien modura- eta 'erreserba'-funtz batzuen ez-zergapetzeak.

(5) Burbuilaren 'osasunak' hiltzen ari den ekonomia behar du. Finantza-burbuila globalaren esentzia hau da: aurrezkiak desbideratzen dira, burtsa-merkatuko, bono-merkatuko eta higiezin errealeko prezioak altxatzeko, ez beste enpresa batzuk eraikitzeke eta lan-indar handiagoa enplegatzeke. Zor txarrek iraungo dute, eta berorien ispiluak diren espekulatuzaileei mailegaturiko aurrezkiak (ekonomiaren aurrezki 'txarrak') jadanik existitzen diren jabetzak eusteko erabiliko dituzte, ez aktiboak sortzeko.

(6) Ondorioz, Gizarte Segurantzza pribatizatu nahi izan da nonahi. Helburua ez da izan gizarte segurtasuna bermatzea, burtsa-merkatua bermatzea baizik. Gobernu-tituluetan inbertitutako dirutza burtsa-merkatura zuzentzen baldin bada, ondorioa ekitate-prezioak altxatzea izango da. (Noski, sistema ordaintzen hasiko denean -erretiratuaren kopurua sistemari ordaintzen dioten enplegatuen kopurua baino handiagoa denean- ondorioa burtsa-merkatutik fluxu-irteera izango da. Baina hori beste kontu bat da.)

(7) Ziklo ekonomikoez harago. Ziklo ekonomikoek kapitalismo industrialaren zuten ezaugarri. Finantza kapitalismoa, berriz, ez da ziklokoa. Finantza-sistema globalak oso berria izanik ere, kapitalismoaren aurreko egoera islatzen du, alegia, zor-eskaerak ekonomiak produzitzeko eta irabazteko daukan gaitasuna baino handiagoak dira. Interesa daraman eta interes konposatuaren bidez hazten den zorra oso 'erreala' da, nahiz eta ekonomialari askok errealtzat ez hartu. Berriena hau da: zor-fenomenoa autonomo bilakatu dela, ez dago prozesu ekonomiko 'errealen' menpe eta ez dauka inolako zerikusirik ohiko kapitalismo industrialarekin.

Beste alde batetik, modernoa hau da: nahiz eta zor-zama antzinatean agertu, gaur egunean beraren ispilu-irudia ongi etorria da. Baina zor/aurrezki erlazioa polarizazio ekonomikoarekin batera doa. Izan ere, ekonomiaren balantze-orriko aktibo aldean 'aurrezkiak' agertzen badira, pasibo aldean

² Ikus <http://www.scribd.com/doc/102059516/Ekonomia-irudietan>.

beste batzuen 'zorrak' azaltzen dira: hau da, pertsona edo erakunde batzuen aurrezkiek beren kontra-partida beste batzuen zorretan daukate.

Ba ote dago burbuila-ekonomiaz haragoko irtenbiderik? Baiezkoan gaude. Horretarako, alta, honako puntu hauek kontuan hartzekoak dira:

(i) Konturatzea FIRE ekonomiak, egungo ekonomiaren sektore nagusia, oso 'errealak' dela, hau da, aparteko eragina daukala gainontzeko mundu ekonomikoan.

(ii) Onartzea egungo inbertsio gehiena sektore ez-produktiboan gauzatzen dela; hortaz, inbertsio produktiboa bultzatu beharra dago.

(iii) Inbertsio produktiboa gauzatzeko, lan-indarraren eta kapital industrialaren artean nolabaiteko itun estrategikoa egin behar da, zeren finantza kapitalismoak biak ustiatzen baititu.

(iv) Kapital irabaziak eta mozkin industrialak ongi bereiztea, eta, ondorioz, programa fiskal aurrerakoi bat martxan jartzea eta berari eustea.

Sindikalgintza abertzaleak badauka non hausnar eta gero, zeri hel.

2. Finantza kapitalismoa versus kapitalismo industrial

Egungo ekonomia motak zerikusi gutxi du ikasliburuetan azaltzen denarekin. Oraingo arazoak oso ezberdinak dira marxistek eta beste kritikari batzuek aspaldi salatutakoengandik. Egun, kapital industrial eta lan-indarra, biak, kapitalismo industrialaren aurka finantza kapitalismo berriak daraman etengabeko erasoaren menpe daude.

Marxek uste zuen kapital finantzarioa kapital industrialaren menpe egongo zela. Aldiz, gaur egungo arazorik handiena finantza arloan dago: ekonomiaren zor globala arinago hazi da ekonomia 'errealak' zor hori eramateko daukan gaitasuna baino. ('Zor-kutsaduraz' hitz egin daiteke, zeren zorrak ingurune ekonomikoa erabat kutsatu baitu.)

Langile gehientzat alokairuak beherantz joan dira. Bien bitartean, gastu militarra ez da gutxitu, eta munduan zehar Gobernuak bide berri bat topatu dute aurrekontu defizitak orekatzeko: aberatsei zergak murriztea. (Zergak lan-indarraren gainean jarri dira, baita kontsumitzaileengan ere balio-eranskinen zergen bidez, eta segurtasun sozialaren zerga-zamaren bitartez.) Indar finantzarioek murriztu dute lan-indarrak eta kapitalak operatutako gune ekonomikoa. Kapitalismo industrialak ordezkatu du finantza kapitalismoak.

Hona hemen egungo *rentier* kapitalismoaren ezaugarri nagusiak³:

³ Ikus

<http://www.othercanon.org/uploads/Michael%20Hudson%20Financial%20Capitalism%20v.%20Industrial%20Capitalism.doc>.

1. Higiezin erreal eta burtsa-merkatuko kapital irabaziak eskuratu nahi izatea. Kapitalismo industrial zaharrak mozkinak bilatu zituen bitartean, finantza kapitalismo berriak kapital irabaziak bilatzen ditu, lur-prezio handiago moduan eta errenta daramaten beste aktiboen prezio eran.

Industria kapitalista zaharrek lantegiak eraikiz eta soldatapeko lan-indarra enplegatzeke kapital ekipamenduan inbertituz lortzen zituzten mozkinak. Kapitalista zahar horiek beren eredua eskulanean aurkitu zuten bitartean, rentier kapitalismo berria FIRE sektorean zentratu da. Helburu berria ekonomiaren aurrezkiak higiezin errealean eta burtsa-merkatuan birziklatzea da, lur- eta ekitate-prezioak altxatzearen, ez aktibo berriak sortzearen. Burtsa-merkatuan, kapital irabaziak lan-indarra murriztuz eta produkzioa gutxituz lortzen dira.

2. Aktibo-prezioko inflazioa vs. salgai-prezioko inflazioa eta alokairu-inflazioa. AEBetan alokairu-tasak gutxitu dira, beste herrialdeetan moneta-depreziazioak soldata-tasak jaten dituen bitartean. Analisi monetario keynestarrak mozkin-inflazioa eta alokairu-inflazioa (eta ondorioz, salgai-prezioko inflazioa) bereizten zituen. Ez zegoen aktibo-prezioko inflazioaren inongo analisirik.

3. Pentsio-fondoak mobilizatzea burtsa-merkatuko prezioak altxatzearen. Marxen arabera, kapital industrial zaharrea mozkinak soldatapeko lan-indarraren enplegutik etortzen zen, berak ustiaketa definituz. (Kapitalistak bere mozkinak lortu zuen lan-indarraren produktuak salduz, berari lan-indarra kostatu zitzaion baino prezio handiagoan.) Finantza kapitalismo modernoak lan-indarra ustiatzeko bide berria aurkitu du, pensio-fondoak, aseguru soziala eta beste erretiro fondoak mobilizatuz, burtsa-merkatu, bono- eta higiezin errealeko prezioak altxatzeko. Bitartean gero eta soldata-errenta gehiago erabiltzen da zor pertsonalen interesak ordaintzeko.

Kapitalismo industrialaren menpe, aurrezkiak batez ere rentier aberatsen bidez metatzen ziren. Haiek beren higiezin errealak, trust fondoak eta beste aktiboak herentzia bidez lortzen baitzituzten. Egungo finantza kapitalismoaren menpe, lan-indarraren aurrezkiak (pentsio-fondoak eta segurtasun soziala direla medio) hazi egin dira bono-eta burtsa-merkatuetan rol nagusia jokatzeko.

4. Aurrekontu publikoaren defizitak finantza-gerra berria du iturria, ez gerra militarrean. Kapitalismo zaharrea ia zor nazional guztiek gerretan zuten iturria. Egungo defizitak aberatsei zergak murriztean du iturria, bereziki higiezin erreal, sektore finantzario eta aseguru sektorean egindako zerga murrizketetan.

5. Rentier kapitalismoaren balio libreko ekonomia. Gaurko ekonomiak lurra, produkzio-faktore gisa, baztertu egiten du. Finantza kapitalismo berriak erretorika indibidualista erabiltzen du Gobernuen kontrola erosten duen bitartean: Gobernuak ere erabiltzen dira hitza betetzen ez duten zordunei maileguak emateko, beren kreditudunek ordain dezaten, eta aktibodunei finantza-aktiboen segurtasuna bermatzeko.

Marxek ikusi zuen moduan, kapitalismo industrialak langileen eta enplegatuen arteko klase-borroka zuen ezaugarri nagusi. Baina gaur egungo finantza kapitalismoak kapital industrial eta lan-indarra, biak, ustiatzen ditu.

6. Lan-indar produktiboa, ez-produktiboa eta inbertsioa. Lehengo kapitalismoan lan-indarra industrian, nekazaritzan, garraioan eta energia-produkzioan enplegatzen zen (ekonomialari klasikoek 'lan produktiboan' deitzen zuten arloan). Egun enplegu ia guztia gobernu mota ezberdinetan, FIRE sektorean eta azken horri dagozkion zerbitzuetan (legegintzan, kasu) kokatzen da. Lan-indar eta

kreditu produktiboa eta ez-produktiboa bereiziz, ekonomialari klasikoek azken enplegu mota ez-produktibotzat hartzen zuten. Gaur egun, aldiz, gizarte 'post-industrialean' enplegu hori ongietorria da laguntzaile modura. Egun, finantza kapitalismoak lan-indar, inbertsio eta zor guztiak ontzat hartzen ditu, begiratu gabe nola dauden enplegatuta. Hortaz, badirudi ez dagoela inolako jarduera ekonomiko ez-produktiborik edo parasitorik.

7. Industria eta kontsumitzaileak zergatzea, eta rentier-en etekinak ez-zergatzea. Kapital industrialaren menpe, zergak lurrean eta jabego errealean jartzen ziren. Baina finantza kapitalismoak zergak mugitzen ditu FIRE sektoreko irabazietatik lan-indarrera eta industriara. Halaber, zergak kontsumitzaileengan jartzen dira erosketen bidez eta balio erantsien gaineko zergen bidez; ez dira jartzen errentan eta aberastasunean.

8. Oreka ekonomia versus ekonomiaren zor globalaren hazkunde esponentziala. Finantza-krisien oinarrizko ereduaren arabera, zor-joerak esponentzialki hazten ziren muga bat lortu arte. Zor-zerbitzuko obligazioak bete ezin zirenean, kreditua suntsitzen zen eta sistema ekonomikoa behera etortzen zen krak batean. Aldiz, teoria modernoak dioenez, baldin eta ekonomiak nahasten badira, orekatzaile automatikoek ekonomiak oreka-egoera batera itzuliko dituzte.

Aspaldian, zorra zen arazo, hots, zorrak esponentzialki hazteko joera zuten, ordaintzeko ekonomiaren gaitasuna gaintuz. Egungo ekonomia-zientziak ekonomia ukigarri 'errealari' begiratu, zor-arazoa 'kanpokotasun' arloan jartzen du. Hortaz, zer egin behar da? Nola birmoldatu daiteke ekonomia zor-arriskutik aske izateko?

Kapitalismo industrialaren ondorio txarrak ezagunak dira: inguruaren kutsadura, industria-istripuak, atsekabe sozialak, ... Gaur egun, autonomo bihurturik, zor-poluzioa dei daitekeena politika nazionalaz eta globalaz jabetu da:

Nazioarte mailan, moneta-depreziazioa jasotzen duten herrialdeetan zorraren dolarizazioa ikusten da. Dolarra da nagusia nonahi. Zenbat eta herrialde horien moneten gaineko presio handiagoa izan (eta zenbat eta monetak gehiago depreziatu) orduan eta handiago bilakatzen da dolarizaturiko zorzama.

Maila nazionalean, higiezin erreala eta burtsa-merkatua finantzatzeko, aurrezkien birziklapena inoiz gertatu ez den fenomeno berria da. Ondorioa zorrak bultzaturiko deflazioa da, hots, ekonomia 'errealari' suntsitzea.

FIRE ekonomiak ekonomia 'errealari' ez suntsitzeko, neurri bereziak hartu behar dira nonahi. Berriz ere, inbertsio produktiboak eta ez-produktiboak bereizten hasi behar dugu. Ez dago beste erremediorik. Inbertsio produktiboan kapital industrialak eta lan-indarrak itun estrategikoren batera heldu behar dute. Horra sindikalgintza abertzalearentzat erronka.

3. Ekonomia-zientzia eta «balitz bezalako» airezko metodologia

Ekonomia-zientzia harrigarria da⁴. Harrigarriena hau da: zenbait autoreren hipotesi ekonomikoek ez daukate inolako erlaziorik errealitatearekin. Joera horrek ekonomia-zientzia, itxurazko zientzia

⁴ Ikus Ikus M. Hudson-en (2000) "The use and abuse of mathematical economics", *Journal of Economic Studies*, 27:292-315.

bilakatu du, eta matematikaren erabilera bitxia adierazten du. Eredurik aipagarrienetako bat 1997ko Nobel saridun William Vickerey-en *Microeconomics* (1964) testu-liburua da. Bere ustez, 'teoria huts' batek tautologiaren kate bat izatea besterik ez du behar: *"Teoria propio baten baliotasuna ez dagokio teoriaren hipotesien eta mundu errealean [dauden] konklusioen eta datuen arteko korrespondentziari, ala korrespondentzia ezari. Teoria bat, barneko sistema tinko gisa, baliotsua da baldin eta ondorioek premisetatik logikoki segitzen badute; eta ez premisak, ez ondorioak errealitateari ez dagozkiolako egitateak, adieraz lezake teoria ez dela oso erabilgarria, baina horrek ez du teoria desbaliotzatzen. Edozein teoria hutsetan, proposizio guztiak esentzialki tautologikoak dira, ondoko zentzuan, alegia, ondorioak inplikaturik daude egindako hipotesietan"*.

Baliotasun enpirikorako mesprezu hori natur zientzietan erabilitako metodotik desberdina da erabat. Natur zientzietan, edozein teoriaren hipotesi faltsuak errealitateak berak (edo esperimentuak) baztertzen ditu.

Baina arlo ekonomikoan, ekonomia-zientzia hipotesi abstraktuen itxurazko zientzia bilakatu da⁵. Teorialari 'hutsek' sinplekeria banalak aurkezten dituzte 'dotorea' omen den era matematikoan, izatez, airezko jolas hutsak direnean. Arloan matematika erabilirik, ariketak gehiago dagozkie zenbaki-sistemari beste edozeri baino.

Joera hori ongi baino hobeki ordezkutzen duena Nobel saridun Paul Samuelson da. Haren *The Gains for Trade* artikulua (1939) erabat argia da: *"Hipotesi abstraktuen multzo baten ondorioei dagokienez, ez da lotuegi egon behar errealitatearen eta hipotesi horien arteko erlazioari"*.

Are gehiago, haren *Factor-Price Equalization Theorem* delakoan⁶, merkataritza libreko sistema batean, ekonomia globalean zehar, prezioek eta mozkinak berdintasun batera jotzen dute. Hona Samuelson-en hitzak: *"Gure arazoa (...) arazo logiko hutsa da. Ba ote da 'Baldin eta H, orduan nahitaez O' delakoa baieztapen egokia? Kontua, ez da ea O delakoak (faktore-prezio berdintasuna) benetan segitzen duen; ezta ea H (hipotesia) balioko generalizazio enpirikoa ote den ere. Kontua hau da, ea O ez den izango benetakoa, H benetakoa dela suposatzen denean. Arazo logikoa izanik, erantzun bakarra onartzen du, teorema benetakoa ala faltsua da"*.

Ondorioa argi dago: teoriak errealitatea bortxatzen du. Baina arazoa logikoa izan behar baldin bada, zer dela-eta ez hasi hipotesi errealistekin? Erantzuna garbia da, hipotesi errealistek ez dute eramaten ideologo ekonomikoek aurreikusten dituzten politika-ondorioetara.

Aspaldian Gunnar Myrdal-ek (*How Scientific are the Social Sciences*, 1956) erakutsi zuen moduan, analisi zientifikoa baten ondorio praktikoa ez ezik, analisia bera ere halabeharrez datza balio-hipotesietan.

Nola liteke ekonomialari ospetsuek aldarrikatzea, alde batetik, haien hipotesiak ez direla lotuta egon behar errealitatearekin, eta, beste aldetik, errealitateko politika-gomendioak ematen segitzea. Zer dela-eta Heckscher/Ohlin/Samuelson-en nazioarteko orekaren teoria aldarrikatu, mundu errealean,

⁵ Hudson-ek adierazi duen moduan, joera horrek John Stuart Mill-en *"On the definition of Political Economy; and on the Method of Investigation proper to it"* artikuluan (1844) dauka oinarria: *"...Ekonomia Politikoaren zientzia ...zientzia abstraktua da, eta haren metodoa a priori-ko metodoa da... Hortaz, Ekonomia Politikoak ustezko premisetatik argudiatzen du –egitatean inolako oinarririk gabekoak izan daitezkeen premisetatik (...)-. Ekonomia Politikoaren ondorioak, beraz, geometriarenak bezalaxe, soilik egiazkoak dira (...) abstraktuan; hau da, soilik uste batzuen menpe egiazkoak dira (...)"*.

⁶ Teorema horren arabera, merkataritza libreko sistema batean, ekonomia globalean zehar, prezioek eta mozkinak berdintasun batera jotzen dute.

gero eta gehiago, zordun eta hartzekodun herrien arteko polarizazio finantzario eta ekonomikoa azaltzen denean?

Egungo egoera larrian zenbait estatistika ekonomikorik fisikako zulo beltza dirudite. Errua ekonomialariei dagokie. Kanpo-zorrak, paradisu fiskaleko banku-guneei, lurraren balioak, akzioen balioak, aurrezkien eta zorraren osaketak ekonomialarien modeloetan ez dauzkate beharko dituzten garrantzia eta lekua. Ez hori bakarrik. Herrialde txiroak herrialde aberatsen menpe dauden modura, edozein lekutan barneko ekonomia polarizatu egiten da, zordunak (gubernua barne) gero eta gehiago, hartzekodunen menpe dauden heinean. Fenomeno horiek ez dira inoiz azaltzen mundu ederreko ekonomia ortodoxoaren modeloetan, hots, *statu quo* defendatzen duten ekonomiako ipuinetan. Ipuin horiek matematika erabiliz edertzen dira.

Gainera, ekonomia polarizatzen den heinean, aberastasunak botere politiko bilakatzeko joera dauka. Baina fenomeno horien analisia ukatzen dute oreka orokorreko teoriariek, ingurugiro politiko konstante eta aldagabekoa suposatuz, eta lege aldaketak ekonomia-zientzietatik 'exogenoak' direlakoan. Exogenotasunezko mezua gehiegi aipatzen da. Hortaz, argi egon beharko denez, irtenbidea ez da ekonomikoa soilik, **politikoa** baizik.

Hona hemen matematikaren beste erabilera gaizto bat, egun arazo ekonomiko unibertsal bilakatu dena: munduko aurrezki finantzarioak interes konposatueta⁷ *ad infinitum* handitzen segitzeko ezintasuna. Izan ere, ekonomiaren aurrezkien hazkundearekin batera, beraren zor orokorraren hazkundera dator (aurrezki horiek inbertsio ukigarri zuzenean erabiltzen ez badira, edo eta ekitate-jabetzan birziklatzen ez badira).

Zor batzuk produktiboak dira, noski. Kreditu produktiboa eta ez-produktiboa bereizi behar dira: a) merkataritza-maileguak daude, mailegu-hartzaileari bere zorra eta interesa ordaintzeko dirua irabazteko baliabideak hornitzen dituztenak; eta b) kontsumitzaile- edo gobernu-maileguak daude (kasu honetan interesa zordunaren gainontzeko baliabideetatik ordaindu behar da). Kreditu bi mota horiek ez bereizteak hipotesi irrealetan (edo ez-garrantzizkoetan) oinarritutako modeloak eraikitzen darama.

Horrela, aberastasun finantzario hutsek (hau da, inbertsio ukigarria eta ordaintzeko medioetan hazkunde korrespondentea ez daukaten eskaera finantzarioek) gizartea bera txirotzen duten mailegu berrietan inbertitzera jotzen dute. Horrek ekonomia blokeatzen du. Izan ere, oso arriskutsuak diren mailegu berrietara jotzen dutenean, gobernu bera bilakatzen da azken babesleku zorduna. (Baina Adam Smith-ek azpimarratzen zuen moduan, inongo gobernuak ez ditu inoiz bere barne-zorrak ordaindu). Historikoki, dirutza handiak galdu dira gerretan eta horien ondoren etorritako inflazioetan, zein atzerrian egindako inbertsio arriskueta, zein familia aberatsen oinordekoen diru-xahuketan.

Gure egunotan, kontua da, dirutza finantzarioa ezin dela etengabe metatu, interes konposatuena matematika zehatza dela kausa. Ezinezkoa da aberastasuna areagotzea interes konposatuena bidez. Horixe da 'ekonomia matematikoak' argi eta garbi erakutsi beharko duena. Tamalez, zentzurik gabeko modelo matematikoko ipuin irrealetan aritzen segitzen dute ekonomialari ospetsu askok.

⁷ Ikus <http://home.ubalt.edu/ntsbarsh/Business-stat/otherapplets/CompoundCal.htm>. Halaber, ikus M. Hudson-en (2004) "*The mathematical economics of compound rates of interest: a four-thousand year overview*": <http://michael-hudson.com/2004/01/the-mathematical-economics-of-compound-rates-of-interest-a-four-thousand-year-overview-part-i/> eta <http://michael-hudson.com/2001/04/the-mathematical-economics-of-compound-rates-of-interest-a-four-thousand-year-overview-part-ii/>.